

Výcvik psa záchranáře I.

Jak je již všeobecně známo, záchranářský výcvik je nadstavbou nad klasickou výchovu a nadstavbou nad běžný výcvik psa. Proto nechám standart bokem a popíši čistě záchranářskou větev výcviku psa a psovoda.

Psa záchranáře nevyčvíte sami, potřebujete k tomu opravdu kvalitní figuranty. Hlavní stavební kámen však lze zvládnout naštěstí se dvěma znalými kynology či figuranty (pojem figurant v záchranářině není rozhodně figurant z obran!).

Postup uvedený v tomto článku rozhodně není dogmatem, je jen jednou z možností, která nemusí vyhovovat některým povahám psů ani některým psovodům.

Základní stavební kámen aneb první krůčky k záchraně osob

Pokusím se vypsát důležité body, nad kterými se musíme zamyslet, než započneme vlastní výcvik. Následující pořadí se může lišit podle nervové soustavy psa a podle zkušeností psovoda.

Hvězdný figurant

Než začneme se psem cvičit, měli bychom mít vybraného figuranta, který je dobrý kynolog nebo alespoň psovod. Úmyslně píší kynologa. Kynolog je člověk, který nejen že pracuje aktivně se psy, ale navíc zná podrobně kynologii jako vědecký obor. To znamená, že se orientuje v etologii, rasách, povahových vlastnostech, anatomii a fyziologii psa, částečně i ve veterinární péči (krmení, ustájení, zdraví, úrazy, první pomoc).

V současné době mám ve výcviku více psovodů než figurantů. A přitom každý psovod by měl být výborným figurantem. Podle mého názoru je figurování základem kynologie. Mnoho pejskařů figurování podceňuje. Často jejich nezáměr o teorie (nejen ve figurování) vede ke zdržení výcviku s jejich vlastním psem nebo k nedosáhnutí vyšší náročnosti. Jen zběhlý figurant umí číst reakce psů na pach, na osobu a na jiné podněty. Umí psa motivovat ve správnou chvíli, umí psa podpořit či usměrnit. Pokud psovod čte cizí psy, nemívá v terénu

problémy s reakcemi vlastního zvířete. Mladé a začínající kolegy tlačím hlavně do figurování, aby pochopili, jak psi pracují a jaké jsou jejich možnosti. Psovod, který umí cvičit se psem, ale neumí v něm číst, nikdy nebude dobrým psovodem a ani nadprůměrným záchranným kynologem.

Fixace na psovoda, motivace

V první řadě je potřeba vybudovat správný vztah psovoda a psa. Psa mohou učit až ve chvíli, kdy mě uznávají jako superalfu ve smečce a až je ochotný se mnou spolupracovat na základě kladného vztahu, lásky, respektu a oddanosti. Správný a kladný vztah musí mít i pes k cizím osobám. Špatně socializovaný, agresivní nebo bázlivý pes se do záchranářiny nehodí a nemá smysl s ním dále pracovat v tomto zaměření. Možná se někomu zdají předešlá slova hrubá, ale my cvičíme psy pro záchranu lidských životů a ne pro cíl záchranného sportu nebo nabytého postu záchranáře kynologa.

Motivace psa má mnoho podob a liší se hlavně povahou psa a stupněm výcviku. Motivací myslím hlavně chuť vyhledávat s následným nalezením osoby a následnou odměnou. Odměna může být formou pamlsku, aportu, balónku, hračky nebo i formou hry, kontaktu psa s osobou, pochvaly od psovoda (slovní nebo mechanické). Odměna ze strany psovoda by měla být konečným a nejvyšším motivačním prvkem pro dospělého psa. Psovod i figurant musí umět používat odměny. Mladý pes se nesmí přemotivovat, protože by nehledal v plné koncentraci a následné chyby ve hledání mohou být až fatální. Maximální odměny a bonus proto schováváme na těžké úkryty nebo jakékoli složité situace.

Způsob označování nalezených osob

Je mnoho věcí v záchranářině, o kterých se stále dokola diskutuje. Patří sem i hledání chodících osob, mrtvých osob, hledání předmětů a vlastní značení psů. Pokud se rozhodneme cvičit psa na vyhledání živých osob, cadaveru i předmětů, měl by pes každý nález označovat jiným způsobem. Malé odchylky zvolené při nácviku značení (např. jiná intonace a razance štěkání, štěkání v poloze) se velice rychle ztratí v praxi, při přetížení psa nebo při nestandardních situacích. V ČR je nejčastější značení štěkáním. Dále pes může značit nálezku, polohou nebo dovedením psovoda k nálezku. Diskuze vedené na téma „Štěkání – stresování nalezených osob“ jsou jen teorie, které léta nikam nevedou. V sutinách většinou nedojde ke kontaktu s osobou. V plochách je zase méně osob nalezených při plném vědomí. A tyto osoby hledáme pro záchranu jejich zdraví či života vůbec, proto stres ze psů, fobie či alergické reakce na psy jsou až sekundární záležitosti. Navíc psi nasazovaní v plochách mají většinou dečky s křížem, a proto nebudí strach ze zlých a toulavých psů.

Rovněž by měl psovod zapřemýšlet nad označením nálezkou nebo dovedením psovoda k osobě, pokud chce takto vézt výcvik. Pes pracující hodiny v terénu musí šetřit zbytky energie. Je nesmysl vyplývat své síly na výše zmiňované označení nálezu.

Psovod by měl zvolit značení vyhovující psovi i jemu a to v době výchovy, než začne vlastní výcvik.

Začátek vyhledání aneb raději začínáme označením

Jsou výcvikáři a psovodi, kteří začínají se štěnětem hledat a mimo tento nácvik učí štěkání. Jakmile štěně hledá nástřelnou osobu, zapojují teprve povel k označení figuranta.

Já jsem zastávce metody prvotního štěkání na psovoda, potom na cizí osobu a teprve pak vlastní odbíhání a hledání.

Vidím v tomto postupu hned několik výhod.

Za prvé: pejsek, který štěká od útlého věku, většinou štěká rád, s velkou razancí a frekvencí.

Za druhé: pejsek, který v útlém věku štěká na psovoda a cizí osoby, posiluje sociální kontakty s lidmi bez agrese a bázlivosti.

Za třetí: štěkajícímu štěňátku na dospělou cizí osobu zdravě roste sebevědomí přesně tím směrem, kterým u záchranářského psa má.

Za čtvrté: pejsek, který musí u schovaného psovoda hned štěkat, se neučí zlozvyky a neduhy při budoucím označování. Štěně se vlastně učí novou úžasnou hru, jejíž pravidla udává psovod. Každé vyrovnané štěně to zvládne a navíc se posiluje ideální vztah psovoda a psa.

Za páté: než naučíme štěně štěkat, seznamujeme ho s přírodou a sutinami, na kterých budeme v blízké budoucnosti praktikovat vyštěkání. Nebudeme tudíž psa přetěžovat náhlými zvýšenými požadavky.

V následujících řádcích se zaměřím na označování nálezu hlasem tedy štěkáním. A štěkání na povel je (hned po charakteru, kondici a konstituci) alfou – omegou každého psa záchranáře.

Štěkání na povel

Snadno se řekne, ale někdy hůře učí. Mnoho psovodů má z nácviku strach, většina to však dříve nebo později zvládne. Pokusím se rozebrat více metod, kterými naučíme psa štěkat.

Štěňátko, které máme přibližně měsíc doma, nás již miluje a uznává. Jsme součástí jeho nové smečky. A jako vůdce smečky udáváme různá pravidla, včetně her. Malé štěně se úžasně rychle a radostně učí novým hrám. Navíc se vydovádí a méně ničí okolí. Oproti tomu trochu déle času trvá, než pochopí, že hra začíná a končí psovod jako vůdce smečky. A toto je přesně doba, které bychom měli využít.

Metoda č. 1. Dráždění štěněte hračkou nebo pamlsky, které pes během hraní párkrát uloví.

Jakmile má o tuto hru zájem, psovod nabízí ve stoje hračku či pamlsk. Musí však nabízet tak, aby štěně mělo lákavý předmět těsně před mordou, ale aby se k němu nedostalo vůbec nebo maximálně jazýčkem na oživení chuti a touhy. Většinou to psa vyprovokuje k nějakému činu. Skákání nebudeme tolerovat, hrabání do rukou a jiné nežádoucí projevy budeme zatím přecházet. Pejsek proto většinou zkusí jiné experimenty, jak se k hračce dostat. Jakmile

uslyšíme náznak hlasového projevu (mimo vrčení), psa ihned pochválíme a následně jej odměníme s naším obrovským nadšením. Tuto situaci musíme ještě párkrát zopakovat, ale samozřejmě jen dokud má pes pořád zájem. Až pochopí, že za kňučení, zakvílení nebo štěknutí dostane odměnu, ztížíme cvik a vyžadujeme alespoň jedno štěknutí. V tuto chvíli máme vyhráno, dále jen zvyšujeme náročnost. To znamená, že štěknutí chceme vícekrát (nikdy né stejný počet!), v nestandardní dobu, na zahrádce, v přírodě, v rušném prostředí, štěkání na rodinného příslušníka, cizí osoby...

A nyní jsme u důležitosti ukončení her psovodem. Pokud pejsek hru pochopil, bude se snažit sám a bez povelu štěkat. Zapojíme povel „ne“ a psa rozštěkáme až za okamžik sami. Musí pochopit, že štěkat může jen na pokyn psovoda.

Metoda č. 2. Využijeme situace, kdy pes štěká. Na zvonek, na cyklisty, na běžkaře, uvázaný... Psovi během štěkání dáváme povel „štěkej“ a odměňujeme. Při této metodě bychom měli učit současně povel „ticho“, aby si pes nespojil nežádoucí chování nebo aby neštěkal pořád. Nácvik štěkání na výše zmíněné podněty by nemělo trvat dlouho, jinak by pes mohl na danou situaci štěkat již pořád.

Metoda č. 3. Je metodou napodobovací. Dospělý pes štěká na povel a je za to stále odměňován. Ve chvíli, kdy zaštěká i štěně, velice chválíme a odměníme.

Roztěkávání psa uvázaného a drážděného figurantem bych se osobně vyvarovala, protože záchranářský pes by měl cizím osobám spíše důvěřovat.

Pokud nám štěně radostně, bez námahy a bez přestávky štěká i na povel cizí osoby, můžeme přistoupit ke hledání. Na výcvik vyhledávání osob se zaměříme v dalším článku.